

мудро зженуть зі світа трьох ненависних провідників могутнього соціалістичного руху, а тим убуєть і самий рух. І вжили всіх можливих средств, аби опоганити наших товаришів та сфабрикувати против них огидні докази. І найшли фальшивих свідків, і видали зрабовані з робітників мільони доларів на підкуплене публичної опінії. Купили й президента Рузвельта, аби сей з свого президентського становища виступив против наших товаришів, як против „непожанданих горожан”. А американський міністер (secretary of the department) війнезвісний Тафф, виїхав був навіть до Айдаго, аби там лично агітувати против Гейвуда, Моера і Петібона.

Та робітничі організації піднесли такий могутний голос протесту, що остаточно капіталістам не стало відваги до довершення їх гидкого діла. Передержавши без суду наших товаришів у тюрмі через півтора року, побачили ся з початком минушого мая приневолені начати процес против найважнішого з оскаржених, против тов. В. Гейвуда. І судили його три місяці—та засудили себе самих. Дванадцять чесних фармарів—присяжних суддів—не могли своїми твердими мозками дослідити у Гейвуда ані найменшої провини.

І виїшов Гейвуд на волю. Випустили і Моера за кавцією (bail) \$25.000. Петібона не хотіли випустити за жадні гроші. Так сердега пересидів у замкненню близько два роки. Тюрма зруйнувала його здоровле. І остаточно лікарі сказали, що Петібон вже не довго вдержити ся при житю. По правді, то й заходить велике підозрінє, що нашого цінного товариша капіталістичні шакалі поволі ОТРУЛИ.

Будь що будь 27 новембра 1907 р., начав ся той довго вижданий процес Петібона тривав аж до 1 жовтня 1908 р. Бував ся ще більше „чудесно”, чим процес Гейвуда. Правда—щоденна капіталістична преса подавала про сей процес лиш дуже скупенькі вісти. Прямо таки видимо старала-сь про нього замовчати. Все-ж таки якось нехотячи перакрались до відомости світа деякі цвітки капіталістичного правосудя з Бойе Саті.

Найважніша з них—се те, що присяжними суддями могли бути лиш ті люди, котрі заявили, що докази, які не вистарчали до засудження Гейвуда, будуть їм вистарчати до засудження Петібона. Про иньші цвітки, попри се не потрібно й згадувати.

І судили... Але докази против Петібона були такі вітряні, що оборонець, Клярнс Дерв, сейчас після переслухання обтяжуючих свідків, заявив, що в виду очевидної невинности Петібона, він (Дерв) вважає непотрибним дальше провадження оборони. В такий спосіб процес став пустою комедією,—одна сторона оскаржувала, а друга збувала ті оскарженк згідною мовчанкою. Через те й процес так скоро скінчив ся.

Крім сего Петібон підчас процесу смертельно захорував і до судової салі треба його було носити кожного разу на руках. Розправ не переривано лиш на бажанє самого Петібона а натомість після змоги їх присипнувано.

3-го січня прокуратор Говлі (Hawley) виголосив свою кінцеву промову і в ній звинувачив оборонців Петібона, аби вони бодай при рішці сказали яке слово оборони. Та Дерв і його товариші сиділи дальше мовчки. Тоді присяжні удали ся до своєї комірки, і просидівши в ній цілу ніч на нарадах, оголосили рано односторонно, що вважають Петібона за невинного...

Тепер нема ні найменшого сумніву, що третього оскарженого, Моера, судити не будуть.

Робітнича справа піднесла перед судом світлу побіду. Вона чиста, як сльоза. А капіталістичне правительство покрито ся вічним соромом. Про справу Моера, Гейвуда і Петібона знає тепер в Америці і найменша дитина. І так ся справа, що мала ровбити соціалістичний рух, розбилась в яку піру в честь капіталістичного правосудя в ціх дальш закутки велике і чисте імя соціалізму.

Американські робітники перший раз побідили силою своєю могутньою і рішучого голосу протесту. Се перша побіда без пролиту крови в америці. Другою побідою будуть найближні вибори на президента Сполучених Держав.

І капіталізм вже тремтить мов осиковий лист!...

Мир. Стеници.

— xx —

* * *

Чи бачили ви коли небудь, стоячи на горі, як зіхоче сонце?.. Крайовид на схолі мов налився кровю, червона довга смуга відбила черне небо від землі; снопи золотих лучів стріляють до зениту... і ось впливає воно сонечко... Чорні хмари і тумани кидають ся на него, щоб зажерти його, загасити його ясний зхід. Але якийсь час... і воно і ж зблищить серед неба, посилаючи усім радість і житє.

Так і соціалізм.

— xx —

З ІСТОРИЇ КАНАДИ.

I.

Канда за панованя фрайцувів.

(Далі *)

Таким робом, в 1664 р. сталось затверженє на 40 літ прав і привілеїв нової торговельної компанії („Західної Компанії”), якій доручено було зробити все, що до хуткішої колонізації французьких володінь в Америці. Слідучого року до Канади прибув новий говермен, а за ним і цілий полк жовнірів, лічба яких, доречі сказати, не вписує ані лічбу французьких колоністів. Але прибуте жовнірів принесло краєві певну користь, бо з того час спинились безперестанні ворожі напади між колоністами та тубольними племенами, що дуже багато шкодили піонерській діяльності колоністів.

Разом з полком жовнірів була прислана до Канади і невеличка партія наwerbованих компанією колоністів; з того ж часу почав ся безперестанний, але дуже незначний притік добровільних переселенців. Поміж переселенцями було дуже мало кобіт, і се робило не малий клопіт французьким адміністраторам, що старались про побільшенє населеня тої далекої країни, з причини безперестанної небезпеки з боку сусідніх англійських колоній.

Новий говермен Канади, граф Фронтенак, що ридив Новою Францією з малою перервою 26 літ. (1672—1698), не спинив ся і передтою, на перший погляд, не

*) Див. ч. 6 і 7 „Ч. П.”.

поборимою перешкодою. Він організував періодичну доставу до Канади партій жінок, головним робом молодих селянок. Певного часу робились вистави прибувших дівчат; між иньшим в лічбі тих дівчат яко виняток були і шляхтянки, призначені для офіцірів та місцевої аристокрації (noblesse).

Але треба додати, що прибувшим дівчатам належало останне слово у вибраню того, чи иншого з осіб бажуючих з нею побратись. По згоді, зараз ставали до шлюбу, а на другий день по вінчаню молодята діставали в дарунку від говермена бика, корову, пару безрогих, півня та курку, дві бочівки солонини та одинадцять червінців.

Уряд і ріжними иньшими способами допомагав шлюбови кольтоністів: один час нежонатим, було заказано полювати, рибальчити або провадити торг з тубольцями; з батьків, сини котрих, по 21 року не женились, або дочки котрих по 16 року не виходили заміж, бралась грошова кара і т. д. п.

Можна думати, що така політика уряду полишила міцний слід на звичаях Французів, що осіли в Канаді, бо й досі канадійські Французи, відзначають ся надзвичайною плодovitістю.

Повертаючи до історії Канади, ми мусимо, однак, сказати, що, не дивлячись на усі запобіги французького уряду і його місцевих агентів, лічба усіх Французів, живших в Канаді при кінці XVII і початку XVIII століть, не перевищала 15.000.

За той час по Американських колоніях Англії лічба мешканців доходила до 200.000; навіть на найблищих від Канади англійських колоніях, звисних під назвою „Нової Англії (Массачузете, Нью Джерсі і т. д.) лічба мешканців доходила за описаної нами доби до 100.000.

(Дальше буде)

П. Г. Міжуєв.

— xx —

* * *

Чорні хмари нависли понад береги Океану, і розійшовсь великий шум по всій кулі земській...

А сердега відчуває щось нового, щось дивного, такого, такого, що світ ще не

бачив, не чував. Такий рай, який починає показуватись за чорної хмари, від берегів до берегів Океану...

Але сердега чось тремтить і плаче... Бо за той рай, за те жите нового світа тисячі, мільони жертв поляжуть, ним бажаний рай здобудуть...

Падуть жертви численно, коли маса не освічена, темна та провідники є такі самі... А коли, світло з нею, тоді мала жертва паде, і здобуває те що бажав.

Але той рай здобудеть, і жите настане те, що Христос бажав для люду, і приклади давав, як любитись в спільнім житю, і як поступати за правдою. Та завдяки наслідникам е-го та вея наука Христова завмерла аж до часу сего!..

Раби пробудились тепер по цілім світі і повстають за тим, що Христос бажав вже від двох тисяч ліч.

І надходить день правди, зближаєсь жите рабові, тільки це та чорна хмара бється над собою. А коли прірветь ся, то сльози ріками потечуть. Але рай-жита раби опанують своїми силами, і настане доба раю вічно...

И. Оробо.

— xx —

СЛАВЯНСКИЙ СОЦІАЛІСТИЧНИЙ СОЮЗ

у Франку—Альта.

Дня 22 грудня скликали т. т. А. Шушнар і Т. Томашевский мітінг, на котрий наказали явитись всім славянам перебуваючим у містечку Франку. Хотай мітінг був наказаний на дуже коротко, то однак явилось споре число славян, а навіть кілька англійців.—

Мітінг отворив тов. А. Шушнар покликавши тов. Ф. Поха (Чеха) на предє. Предєдатель покликав на секретара тов. Томашевского (укр.). Перший реферував т. А. Шушнар; в своїм рефераті говорив на тему організації, та політики, напаятувавши нинішній устрий капіталістичний, котрий спричинив ся до найбільшої нужди нашого пролетаріату, і напаятававши нинішній уряд (Говермен), котрий своїм шахрайским урятованем дозволяє капіталістам знущати ся над робітничим народом, додав, що Government збирає т. зв. такси з робітничого народу і виножичає сі гроші меньшим та більшим капі-